

Харченко Надія Анатоліївна
кандидат психологічних наук
викладач кафедри психології Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини
kharchenkon.a@ukr.net

Шевчук Тетяна Петрівна
магістрантка факультету соціальної та
психологічної освіти Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини

ДО ПРОБЛЕМИ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. У статті проаналізовано деякі аспекти формування творчих здібностей молодших школярів, розглянуто погляди на дану проблему вітчизняних і зарубіжних авторів, визначено специфіку розвитку творчих здібностей учнів у сучасній українській школі.

Ключові слова: молодший шкільний вік, гуманізація освіти, принципи гуманізму, творчість, творчі здібності, креативність, обдарованість.

Аннотація. В статье проанализированы некоторые аспекты формирования творческих способностей младших школьников, рассмотрены взгляды на эту проблему отечественных и зарубежных авторов, определена специфика развития творческих способностей учащихся в современной украинской школе.

Ключевые слова: младший школьный возраст, гуманизация образования, принципы гуманизма, творчество, творческие способности, креативность, одаренность.

Abstract. The article analyzes some aspects of the formation of creative abilities of junior schoolchildren, considers the views on this problem of domestic and foreign authors, specifies the specifics of the development of students' creative abilities in modern Ukrainian school.

Key words: junior school age, humanization of education, principles of humanism, creativity, creative abilities, giftedness, learning.

Проблема розвитку творчих здібностей тісно пов'язана із формуванням ціннісного розвитку особистості. Творчі здібності посідають важливе місце в розвитку дитячої творчості починаючи з перших років життя людини. Вони акумулюють творчу енергію дитини, є стимулом, засобом і показником максимальної реалізації нею своїх природних можливостей. З психологічної точки зору молодший шкільний вік є сприятливим періодом для розвитку творчих здібностей тому, що в цьому віці дитина вперше переживає суб'єктивну новизну продукту діяльності, що є стимулом для творчої активності [1].

Дослідження творчості та креативності особистості здійснювали відомі психологи, а саме: Л. С. Виготський, Д. Б. Ельконін, О. В. Запорожець, Г. С. Костюк, Р. С. Немов, Я. О. Пономарьов, В. А. Роменець, С. Л. Рубінштейн та інші. На їхню думку, креативність характеризується наявністю таких рис особистості, як творчий потенціал, ініціативність, творча активність, імпровізаційність, творча спрямованість. Ці риси визначають індивідуальність особистості, уможливають її оптимальну інтеграцію в соціум [3]. Досліджуючи сутність поняття "креативність", зарубіжні вчені дійшли висновку, що креативність – це сукупність особливостей психіки, що забезпечують продуктивні перетворення в діяльності людини (Д. Гілфорд, Е. Еріксон, К. Роджерс, Е. Торренс, Д. Треффінгер, Е. Фромм та ін.). Як суб'єктивна детермінація творчості креативність реалізується у процесі творчості, а як об'єктивна детермінація – формується залежно від умов, у яких вона відбувається.

У психології визначилися деякі загальні акценти в аналізі творчих здібностей: підкреслюється, що основою для виникнення досліджуваного феномена є творчі задатки (біологічні передумови), акцентується увага на значенні творчих здібностей у визначенні успішності здійснення людиною тієї чи іншої діяльності, відзначається їх роль в створенні матеріальної та духовної культури. Однак до сих пір не вироблена єдина точка зору на зміст і структуру творчих здібностей, існує термінологічна невизначеність, даного поняття.

До моменту вступу до школи дитина стає суб'єктом різноманітних видів діяльності, у неї формується потреба в розширенні сфери реалізації себе як суб'єкта. Однак, у дитини немає потреби і здатності до самозміни. І те, і інше може виникнути та розвинути в процесі шкільного навчання. І Я. Лернер виділив два компонента змісту освіти: базовий, що включає систему знань і навичок, і просунутий, що містить досвід творчої діяльності (перенесення знань, умінь і навичок в нову ситуацію). Природодоцільна особистісно орієнтована дидактика Дж. Дьюї висуває на перший план активність учня, розвиток його природної сутності та освоєння способів діяльності в

досліджуваних областях. У сучасній психолого-педагогічній літературі акцентується увага на визначенні засобів підвищення продуктивності пізнавальної діяльності учнів, організації їх спільної творчої діяльності, розглядаються питання організації творчої діяльності учнів за допомогою створення проблемних ситуацій, розвитку методологічної культури школярів в процесі виконання творчих завдань [4].

У формуванні творчо обдарованої особистості, на думку Д. Б. Богоявленської, головною умовою можна вважати навчання її нестандартному мисленню, вмінню генерувати оригінальні, незвичайні ідеї, акцентувати на об'єкті дослідження, який ні у кого не трапляється і стимулює фантазію. Лише за таких умов може розвиватися творче мислення. Розглядаючи саморозвиток дитячого мислення, М. М. Подд'яков зауважує, що в основі такого саморуху лежить внутрішнє протиріччя, яке полягає в тому, що кожен наступний етап мислення дитини, з одного боку, щось прояснює, а з іншого – дозволяє виявити маловідомі сторони об'єкта, що пізнається, сформулювати з цього приводу нові запитання. А. М. Матюшкін запропонував концепцію творчої обдарованості згідно з якою визначальною характеристикою і структурним компонентом творчого потенціалу є пізнавальні потреби, які складають пізнавальну мотивацію. Ця мотивація виражається у дослідницько-пошуковій активності; високій чутливості до новизни стимулу; здатності знаходити нове у звичайному. Пізнавальна мотивація та пошукова активність виражаються у високій вибірковості дитини стосовно дослідження нового, надання переваги певним кольорам, звукам, формам. Загальна пошукова активність характеризується широтою та спрямованістю, у творчої дитини вона виявляється в формі дуже широкої допитливості [3].

Отже, більшість авторів погоджується з тим, що творча особистість – це індивід, який володіє високим рівнем знань має потяг до нового, оригінального. Для творчої особистості творча діяльність є життєвою потребою, а творчий стиль поведінки найбільш характерний. Головним показником творчої особистості, її найголовнішою ознакою вважають

наявність творчих здібностей, які розглядаються як індивідуальні психологічні здібності людини, що відповідають вимогам творчої діяльності і є умовою успішного komponування. Творчі здібності пов'язані зі створенням нового, оригінального продукту та вмінням нестандартно розв'язувати проблеми [2].

Таким чином, розвиток творчої обдарованості стає одним з основних завдань сучасної освіти. Для цього необхідна спеціальна освітня технологія, яка б дозволяла розвивати унікальний творчий потенціал кожного учня, зберігаючи при цьому масовість освіти. Таку технологію забезпечує підхід, пов'язаний із розвитком творчої обдарованості учнів.

В даний час зв'язку з гуманізацією і гуманітаризацією освіти педагоги отримали великі можливості для втілення творчих задумів. Особлива увага приділяється створенню умов для розвитку творчого начала в діяльності дитини, формуванню у неї позитивної мотивації до навчальної праці. В українській освіті сьогодні проголошений принцип варіативності, який дає можливість розробляти і апробувати авторські програми і педагогічні технології. Головним критерієм оцінки педагогічної технології є її ефективність і результативність, створення умов для розвитку творчих здібностей учнів. Саме в творчості знаходиться джерело самореалізації і саморозвитку особистості, яка вміє аналізувати виникаючі проблеми, встановлювати системні зв'язки, виявляти протиріччя, знаходити їх оптимальне рішення, прогнозувати можливі наслідки реалізації таких рішень.

Література:

1. Дружинин В.Н. Психология общих способностей: учебное пособие / В.Н. Дружинин. – 3-е издание. – Санкт-Петербург: Питер, 2007. – 368 с.
2. Константинова Л.Б. Развитие творческих способностей младших школьников / Л.Б. Константинова // Начальная школа. – 2000. – № 7. – С. 66-71
3. Матюшкин А. М. Одаренные и талантливые дети / Матюшкин А. М., Снек Д. А // Вопросы психологии. – 1982. – № 4. – С. 88-97.
4. Психология творчества / под ред. Я. А. Пономарева. – М.: Педагогика, 1990. – 224с.